

วิธีใต้สวนคดีทุจริตและการทำสำนวนของ ป.ป.ช.

วิชา มหาคุณ*

หลักอันเป็นมาตรฐานของกฎหมาย ป.ป.ช. หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ปัจจุบันกำเนิดขึ้นจากหลักอันเป็นมาตรฐานขั้นสูงในการดำเนินชีวิตสาธารณะของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง รวม ๗ ประการ คือ ความไม่เห็นแก่ตัว ความซื่อสัตย์ การไม่มีอคติ สามารถตรวจสอบได้ ความเปิดเผย ความมีสัมมาอาชีพ และความเป็นผู้นำ...

The foundation of the NCCC legal framework or any other laws to prevent and suppress the corruption could be generalized in term of the following 7 principles. These are for those to engage in public affairs, the politicians, and high ranking officials. These principles are selflessness, integrity, objectivity, accountability, openness, honesty, and leadership.

(Translated by Editorial Board)

ดังนี้

(๑) ความไม่เห็นแก่ตัว (selflessness) คือควรกระทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่ควรแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง ครอบครัว หรือพวกพ้อง

(๒) ความซื่อสัตย์ (integrity) ไม่ควรวางตนอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเงิน หรือกฎเกณฑ์ใดๆ เพื่อบุคคลหรือองค์กร ซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่

(๓) การไม่มีอคติ (objectivity) ต้องวางตัวเป็นกลางในการบริการสาธารณะ ซึ่งรวมถึงการแต่งตั้งบุคคล การให้รางวัล และผลประโยชน์แก่บุคคล การจัดทำสัญญาใดๆ โดยอยู่บนพื้นฐานของคุณความดี

(๔) สามารถตรวจสอบได้ (accountability) ต้องยินยอมให้มีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจอย่างละเอียดและทุกขั้นตอน

*ศาสตราจารย์พิเศษ วิชา มหาคุณ (Professor Vicha Mahakun) กรรมการ ป.ป.ช. และศาสตราจารย์พิเศษแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(๕) **ความเปิดเผย (openness)** ควรเปิดเผยการตัดสินใจที่ได้กระทำไปทั้งหมดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยสามารถให้เหตุผลสำหรับการตัดสินใจทุกอย่าง การปกปิดข้อมูลจะกระทำต่อเมื่อเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

(๖) **ความมีสัมมาอาชีวะ (honesty)** ต้องเปิดเผยผลประโยชน์ส่วนตนใดๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ และเพื่อเป็นการแก้ไขความขัดกันแห่งผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้น และ

(๗) **ความเป็นผู้นำ (leadership)** ควรสนับสนุนและส่งเสริมหลักการทั้งหลายเหล่านี้โดยประพฤติตนเป็นแบบอย่าง

๑. ภารกิจของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้มีการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยเปลี่ยนแปลงองค์กรที่รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าว จากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ป.ป.อ.) มาเป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) โดยมีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดหลักเกณฑ์การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ไว้ดังนี้

๑.๑ **การกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่ง หรือพ้นจากตำแหน่งดังกล่าวมาแล้วเป็นเวลาหนึ่งปี (มาตรา ๓๒, ๓๓, ๓๔, ๓๕, ๓๖, ๓๗, ๓๘, ๓๙, ๔๐, ๔๑ และ ๔๒)**

หากจงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ หรือจงใจยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐผู้นั้นจะพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ครบกำหนดต้องยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน และเอกสารประกอบ หรือนับแต่วันที่ตรวจพบว่ามีการกระทำความผิดแล้ว แต่กรณี และผู้นั้นจะต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งใดๆ เป็นเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง โดยผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญชี้ขาดต่อไปอีกชั้นหนึ่ง (มาตรา ๓๔, ๔๑)

๑.๒ การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงออกจากตำแหน่ง

แท้จริงอำนาจนี้เป็นของวุฒิสภา เมื่อมีการร้องขอว่า ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงผู้ใดมีพฤติการณ์ ร่ำรวยผิดปกติ ส่อไปในทางทุจริตต่อหน้าที่ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ส่อว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้นั้นออกจากตำแหน่งได้ (มาตรา ๕๘, ๕๙, ๖๐, ๖๑, ๖๒) แต่เมื่อประธานวุฒิสภารับคำร้องขอแล้ว ให้ตรวจสอบแล้วส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเร็ว เมื่อไต่สวนแล้ว จึงจัดทำรายงานเสนอต่อวุฒิสภา ว่าข้อกล่าวหาอันมีมูลหรือไม่เพียงใด หากเห็นว่าไม่มีมูลข้อกล่าวหาอันเป็นอันตกไป เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่าข้อกล่าวหาที่มาจากการเข้าชื่อร้องขอเพื่อให้วุฒิสภามีมติให้ถอดถอนผู้ถูกกล่าวหาออกจากตำแหน่งมีมูลและรายงานไปยังวุฒิสภาแล้ว ให้ประธานวุฒิสภาจัดให้มี

การประชุมเพื่อพิจารณามีมติโดยเร็ว มติถอดถอนให้ถือเอาคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ของวุฒิสภา ผู้ถูกถอดถอนให้พ้นจากตำแหน่งหรือออกจากราชการนับแต่วันที่ถูกถอดถอน และตัดสิทธิในการดำรงตำแหน่งใดในทางการเมือง หรือในหน่วยงานของรัฐ หรือในการรับราชการเป็นเวลาห้าปี มตินี้ให้เป็นที่สุด และจะร้องขอถอดถอนในเหตุเดียวกันอีกมิได้ แต่ไม่กระทบถึงการพิจารณาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาแล้วแต่กรณี (มาตรา ๖๓, ๖๔, ๖๕)

๑.๓ การดำเนินคดีอาญากับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

กรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกกล่าวหาว่าร้ายวญผิดปกติ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามประมวลกฎหมายอาญา หรือทุจริตต่อหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฐานะผู้กระทำก็ดี ในฐานะเป็นตัวการ ผู้ใช้ ผู้สนับสนุนก็ดี ตลอดจนบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นตัวการผู้ใช้ ผู้สนับสนุน จะถูกดำเนินคดีต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (มาตรา ๖๖, ๖๗, ๖๘, ๖๙, ๗๐, ๗๑) ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒

๑.๔ การร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน

ในกรณีที่มีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดร้ายวญผิดปกติให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นก่อนว่าพฤติการณ์หรือเรื่องที่กล่าวหาเข้าหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะรับไว้พิจารณา

หรือไม่ ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้ซึ่งได้แสดงบัญชีรายการทรัพย์สินและหนี้สินไว้แล้ว ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ทำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินมาประกอบการพิจารณาด้วย การกล่าวหาว่าร้ายวญผิดปกติต้องกระทำในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เกินสองปี (มาตรา ๗๕, ๗๖, ๗๗, ๗๘, ๗๙) ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้สวนข้อเท็จจริงและมีมติว่าผู้ถูกกล่าวหาว่าร้ายวญผิดปกติ ให้คณะกรรมการดำเนินการดังนี้ คือ ถ้าเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุด ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน แต่กรณีที่ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง ให้ส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษา ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน (มาตรา ๘๐)

๑.๕ การตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐ

โดยได้สวนและวินิจฉัยกรณีมีการกล่าวหาหรือกรณีมีเหตุอันควรสงสัยเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม กรณีข้อกล่าวหาใดไม่มีมูล ข้อกล่าวหาอื่นเป็นอันตกไป ข้อกล่าวหาใดมีมูล ให้ส่งรายงานและเอกสารที่มีอยู่ไปยังผู้บังคับบัญชาเพื่อลงโทษทางวินัย หากมีมูลความผิดทางอาญาด้วย ก็ให้ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีอาญาในศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษา (มาตรา ๘๘, ๘๙, ๘๙ และ ๙๔)

๑.๖ การกำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องห้ามดำเนินกิจการอันเป็นการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม (มาตรา ๑๐๐)

ซึ่งได้มีประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ช. ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ ได้กำหนดให้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีเป็นตำแหน่งต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๐

๑.๗ การกำหนดหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (มาตรา ๑๐๓)

ซึ่งได้มีประกาศของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เรื่องหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๓ กำหนดว่าเจ้าหน้าที่ที่จะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาได้ ๓ กรณี ประกอบด้วย กรณีที่หนึ่ง การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากญาติซึ่งให้โดยเสน่หาตามจำนวนเหมาะสม ตามฐานานุรูป กรณีที่สอง การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ญาติ ซึ่งมีราคาหรือมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคล แต่ละโอกาสไม่เกินสามพันบาท และกรณีที่สาม การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่การให้นั้นเป็นการให้ในลักษณะที่ให้กับบุคคลทั่วไป

๑.๘ การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ

กฎหมายดังกล่าว คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้มอบให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐตามพระราชบัญญัตินี้ และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็ให้ดำเนินการตามกฎหมาย ป.ป.ช. สำหรับบุคคลอื่นก็ให้กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อไป โดยให้ถือรายงานการสอบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลัก

๒. กฎหมาย ป.ป.ช. ภายหลังการปฏิรูปการปกครอง

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ สิ้นสุดลง โดยประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓ ลงวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ แต่คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฯ ก็ได้ออกประกาศ ฉบับที่ ๑๙ ให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มีผลใช้บังคับต่อไป พร้อมกันนั้นได้มีประกาศ ฉบับที่ ๓๑ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๙ กำหนดวิธีการตรวจสอบเพื่อให้ ป.ป.ช. ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยคณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับแต่งตั้งดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริง รวบรวมพยานหลักฐาน และสรุปสำนวนเสนอคณะกรรมการ ป.ป.ช. รวมทั้งมีอำนาจส่งสำนวนคืนให้หน่วยงานเดิมดำเนินการต่อไปได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ป.ป.ช. ภายหลังการปฏิรูปการปกครองมีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นกว่าที่เคยปรากฏมาในอดีต

๓. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของ ป.ป.ช.

ตาม พระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นกฎหมายเฉพาะที่กำหนดหลักเกณฑ์การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ แต่เนื่องจาก คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นองค์กรอิสระซึ่งจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ จึงมีปัญหาว่าจะอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของทางราชการหรือไม่

กรณีนี้ได้มีคณะกรรมการกฤษฎีกาตอบข้อหารือสรุปว่า สำนักงาน ป.ป.ช. อยู่ในความหมายของคำว่า “หน่วยงานของรัฐ” ตามมาตรา ๔ แห่ง

พระราชบัญญัติดังกล่าว แต่โดยเหตุที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้น และมีภารกิจตาม รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องไม่อยู่ในบังคับของหน่วยงานหรือองค์กร ใดๆ และการดำเนินการใดๆ ต้องเป็นไปตามอำนาจ และความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เท่านั้น เมื่อมาตรา ๑๒๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการ ทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้กำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารได้กล่าวไว้ว่า ข้อมูลข่าวสารใด ที่มีลักษณะเป็นข้อความ ข้อเท็จจริง หรือข้อมูลที่ได้ มาเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารดังกล่าว เว้นแต่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. และการมอบหมายนั้นย่อมต้องเป็นไปเพื่อ ประโยชน์ตามที่กำหนดไว้ในมาตราดังกล่าวเท่านั้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ใน ความครอบครองของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องเป็น ไปตามมาตรา ๑๒๐ ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ก็ยังได้วินิจฉัยยืนยันว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. และ สำนักงาน ป.ป.ช. ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของทางราชการอยู่นั่นเอง ซึ่ง หมายความว่า หากคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะไม่ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่อยู่ในความครอบครองของตน คณะกรรมการ ป.ป.ช. ต้องใช้ดุลพินิจตามพระราช- บัญญัติข้อมูลข่าวสาร มาตรา ๑๕ เช่นเดียวกับหน่วย งานของรัฐอื่นๆ อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ศาลต้องการให้ ส่งเอกสารพยานหลักฐานอันอยู่ในความดูแลของ คณะกรรมการ ป.ป.ช. กิติ หรือสำนักงาน ป.ป.ช. กิติ มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๓๑ กำหนดไว้ว่า

---“เมื่อคู่ความหรือผู้ใดจะต้องให้การ หรือ สืบพยานหลักฐานอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(๑) เอกสารหรือข้อความที่ยังเป็นความลับ ในราชการอยู่

(๒) เอกสารหรือข้อความลับ ซึ่งได้มาหรือ ทราบเนื่องในอาชีพ หรือ หน้าที่ของเขา

(๓) วิธีการ แบบแผน หรืองานอย่างอื่น ซึ่ง กฎหมายคุ้มครองไม่ยอมให้เปิดเผยคู่ความ หรือ บุคคลนั้นมิอำนาจไม่ยอมให้การหรือส่งพยาน หลักฐาน เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่หรือ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น....

ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดไม่ยอมให้การ หรือ ไม่ส่งพยานหลักฐานดังกล่าวแล้ว ศาลมีอำนาจหมาย เรียกเจ้าหน้าที่หรือบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับความลับนั้น มาแถลงต่อศาลเพื่อวินิจฉัยว่าการไม่ยอมนั้นมีเหตุผล คำจูนหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไร้เหตุผล ให้ศาลบังคับให้ ให้การ หรือส่งพยานหลักฐานนั้น” จึงต้องปฏิบัติ ตามกฎหมายดังกล่าวด้วย

๔. อำนาจหน้าที่ของ ป.ป.ช. ในการกำหนด มาตรการทั่วไปในการป้องกันและปราบปราม การทุจริต

ป.ป.ช. มีอำนาจหน้าที่เสนอมาตรการ ความเห็น และข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาล หรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้มี การปรับปรุงการปฏิบัติราชการ หรือวางแผนงาน โครงการของหน่วยงานของรัฐ เพื่อป้องกันหรือ ปราบปรามการทุจริตต่อหน้าที่ การกระทำผิดต่อ ตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือการกระทำความผิดต่อ ตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตลอดจนการดำเนินการ เพื่อป้องกันการทุจริต และเสริมสร้างทัศนคติ และค่านิยมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต (มาตรา ๑๕(๘) (๑๐))

นอกจากนี้ ยังมีอำนาจดำเนินการส่งเรื่องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาให้ยกเลิก หรือเพิกถอนสิทธิ หรือเอกสารสิทธิที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้อนุมัติหรืออนุญาตให้สิทธิประโยชน์ หรือออกเอกสารสิทธิแก่บุคคลใดไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือระเบียบของทางราชการ อันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ทางราชการ (มาตรา ๑๕ (๕))

๕. หลักทั่วไปในการไต่สวนและวินิจฉัยของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจหน้าที่ในการไต่สวนและวินิจฉัยเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ (๓) ที่ว่า

๕.๑ เจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติหรือไม่ ได้แก่ มีทรัพย์สินมากผิดปกติ หรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นมากผิดปกติ หรือมีหนี้สินลดลงมากผิดปกติ หรือได้ทรัพย์สินมาโดยไม่สมควรสืบเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ หรือ

๕.๒ เจ้าหน้าที่ของรัฐทุจริตต่อหน้าที่หรือไม่ ได้แก่ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่ามีตำแหน่งหน้าที่ ทั้งที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือเจ้าหน้าที่นั้นใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยมิเจตนาเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือ

๕.๓ เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมหรือไม่

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.

๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ วรรคสอง กำหนดว่า การกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติต้องกระทำในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เกินสองปี

หลังจากมีการกล่าวหา หรือมีเหตุอันควรสงสัยคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะพิจารณาวินิจฉัยเบื้องต้นก่อนว่า พฤติการณ์หรือเรื่องที่ถูกกล่าวหา หรือมีเหตุอันควรสงสัยนั้น เข้าหลักเกณฑ์ที่จะรับไว้พิจารณาได้หรือไม่ โดยอาจนำบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินมาพิจารณาประกอบด้วยก็ได้

หากเรื่องดังกล่าวเข้าหลักเกณฑ์ที่จะรับไว้พิจารณา คณะกรรมการ ป.ป.ช. จะดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไป โดยอาจสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของผู้นั้นตามรายการวิธีการ และภายในระยะเวลาที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนดก็ได้ ในระหว่างนั้น คณะกรรมการ ป.ป.ช. อาจมีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นไว้ชั่วคราวก็ได้ หากมีพฤติการณ์น่าเชื่อว่าจะมีการโอน ยักย้าย แปรสภาพ หรือซุกซ่อนทรัพย์สินดังกล่าว และหากคณะกรรมการ ป.ป.ช. ไต่สวนข้อเท็จจริง และมีมติว่าผู้ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติก็จะดำเนินการเพื่อให้มีการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจให้สั่งให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินต่อไป

กรณีเจ้าหน้าที่ที่ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ทั่วไป มิใช่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ระดับสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ประธานกรรมการ ป.ป.ช. จะแจ้งให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนสั่งลงโทษไล่ออก หรือปลดออกเจ้าหน้าที่ดังกล่าว โดยถือว่าเจ้าหน้าที่นั้นกระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ เว้นแต่เจ้าหน้าที่นั้นเป็นข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม หรือศาลปกครอง หรือข้าราชการอัยการ ซึ่งการลงโทษไล่ออก ปลดออกต้องดำเนินการตามกฎหมายเฉพาะประธานกรรมการ

ป.ป.ช. ก็จะแจ้งให้ประธานคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ประธานคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง ประธานคณะกรรมการอัยการทราบ เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนและหลักเกณฑ์ของกฎหมายนั้นๆ ต่อไป

๖. อำนาจพิเศษของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

อำนาจพิเศษของคณะกรรมการ ป.ป.ช. (มาตรา ๒๕ (๑)(๒)(๓)) ประกอบด้วย

๖.๑ มีคำสั่งให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติการทั้งหลายอันจำเป็นแก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือเรียกเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำหรือให้ให้ถ้อยคำเพื่อประโยชน์แห่งการไต่สวนข้อเท็จจริง

๖.๒ ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ทำการ หรือสถานที่อื่นใด รวมทั้งยานพาหนะของบุคคลใดๆ ในระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก หรือระหว่างเวลาที่มีการประกอบกิจการ เพื่อการตรวจสอบ ค้น ยึด หรืออายัดเอกสาร ทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานอื่นใดซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ไต่สวนข้อเท็จจริง และหากยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จในเวลาดังกล่าว ให้สามารถดำเนินการต่อไปได้จนกว่าจะแล้วเสร็จ

๖.๓ มีหนังสือขอให้หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานเอกชนดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติหน้าที่ การไต่สวนข้อเท็จจริง หรือการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

๗. การแต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวน

เพื่อให้การดำเนินการของคณะกรรมการ ป.ป.ช. บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ กฎหมายจึงกำหนดให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถแต่งตั้ง “คณะกรรมการไต่สวน” (ปัจจุบันได้มีระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการไต่สวนข้อเท็จจริงของพนักงานไต่สวน พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติแต่งตั้งและมอบหมายให้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงตามประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติแต่งตั้งและมอบหมายให้ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงตามประกาศคณะกรรมการ ป.ป.ช. ฉบับที่ ๓๑ ข้อ ๕ ให้มีหน้าที่ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด นอกเหนือจากการไต่สวนข้อเท็จจริงโดยคณะกรรมการไต่สวน) เพื่อดำเนินการแทนได้ (มาตรา ๔๕) และอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕, ๔๕ วรรคสาม, ๔๖ วรรคสี่ ประชามติกรรมการ ป.ป.ช. โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ป.ป.ช. จึงออกระเบียบคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการไต่สวน พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายด้วย

คณะกรรมการไต่สวน ประกอบด้วยกรรมการหนึ่งคน พนักงานเจ้าหน้าที่และหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. กำหนด โดยมีข้อห้ามมิให้แต่งตั้งบุคคล ซึ่งมีเหตุดังต่อไปนี้ เป็นอนุกรรมการไต่สวน คือ (๑) รู้เห็นเหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหา (๒) มีส่วนได้เสียในเรื่องที่กล่าวหา (๓) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้กล่าวหา หรือผู้ถูกกล่าวหา (๔) เป็นผู้กล่าวหาหรือเป็นคู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมบิดาหรือมารดากับผู้กล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหา และ (๕) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในฐานะญาติหรือเป็นหุ้นส่วน หรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือขัดแย้งกันทางธุรกิจกับผู้กล่าวหา หรือผู้ถูกกล่าวหา

๗.๑ อำนาจของคณะกรรมการไต่สวน และการดำเนินการไต่สวน

๗.๑.๑ อำนาจของคณะกรรมการไต่สวน ตามมาตรา ๔๕ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้คณะกรรมการไต่สวนมีอำนาจดำเนินการตามมาตรา ๒๕ (๑)(๒) หรือ (๓) หรือ มาตรา ๒๖ ดังต่อไปนี้

(๑) ออกคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งหลายปฏิบัติกรอันจำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการไต่สวน หรือเรียกเอกสารหรือหลักฐานจากบุคคลที่เกี่ยวข้องคนใด เพื่อเรียกบุคคลมาให้อธิบายคำเพื่อเป็นประโยชน์แก่การไต่สวนข้อเท็จจริง

(๒) ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายเพื่อตรวจสอบ ค้น ยึด หรืออายัด เอกสาร ทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ไต่สวนข้อเท็จจริงโดยเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ทำการ หรือสถานที่อื่นใด รวมทั้งยานพาหนะ

(๓) ออกหนังสือขอให้หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนดำเนินการเพื่อประโยชน์แห่งการไต่สวนข้อเท็จจริง

(๔) ในกรณีดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายนี้ ให้คณะกรรมการไต่สวนมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดลงโทษ และ

(๕) ดำเนินการขอให้ศาลที่มีเขตอำนาจออกหมายจับหรือควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาซึ่งมีข้อเท็จจริงปรากฏว่า เป็นผู้กระทำความผิด หรือ

เป็นผู้ซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติว่าข้อกล่าวหาไม่มูล เพื่อส่งตัวไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการต่อไป

๗.๑.๒ การดำเนินการไต่สวน การไต่สวนเริ่มจากการแจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการไต่สวนให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิคัดค้านได้ หลังจากนั้นหากเห็นว่ามีความพยานหลักฐานเพียงพอสนับสนุนข้อกล่าวหา ให้เรียกผู้กล่าวหามาพบและแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และกำหนดเวลาตามสมควรให้ผู้ถูกกล่าวหามาชี้แจงข้อกล่าวหา และแสดงพยานหลักฐานหรือนำพยานบุคคลมาให้ปากคำประกอบการชี้แจง โดยผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธินำทนายความ หรือบุคคลซึ่งผู้ถูกกล่าวหาไว้วางใจเข้าฟังการชี้แจงหรือให้ปากคำได้ (มาตรา ๔๗) ทั้งต้องมีอนุกรรมการไต่สวนอย่างน้อย ๒ คน ร่วมรับฟังคำชี้แจงหรือให้ปากคำของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งจะต้องเป็นอนุกรรมการไต่สวนที่เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่อย่างน้อย ๑ คน

ในระหว่างการไต่สวน หากผู้ถูกกล่าวหาพ้นจากตำแหน่ง หรือพ้นจากราชการเพราะเหตุใดๆ นอกจากถึงแก่ความตาย คณะกรรมการ ป.ป.ช. ยังคงมีอำนาจในการไต่สวนข้อเท็จจริง เพื่อจะดำเนินคดีอาญา ดำเนินการทางวินัย หรือให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินแล้วแต่กรณีต่อไปอีก ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาพ้นจากตำแหน่งหรือพ้นจากราชการอันเนื่องมาจากความตาย ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจดำเนินการไต่สวนเพื่อขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินต่อไป (มาตรา ๕๗)

เมื่อคณะกรรมการไต่สวนรวบรวมพยานหลักฐานเสร็จแล้ว ให้ทำสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงเสนอต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา ๕๐ โดยประกอบด้วยสาระสำคัญ ๖ ประการ คือ (๑) ชื่อและตำแหน่งหน้าที่ของผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา (๒) เรื่องที่ถูกกล่าวหา (๓) ข้อกล่าวหา

และสรุปข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวนข้อเท็จจริง (๔) เหตุผลในการพิจารณาวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย (๕) บทบัญญัติของกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง และ (๖) สรุปความเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหา

เมื่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับสำนวนการสอบสวนข้อเท็จจริง ให้จัดประชุมเพื่อพิจารณาภายใน ๓๐ วัน (มาตรา ๕๑)

๘. การไต่สวนคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ตามมาตรา ๘๔ กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงกรณีการดำเนินคดีอาญากับเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันมิใช่บุคคลตามมาตรา ๖๖ ซึ่งหมายถึงผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยมีผู้กล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ผู้กล่าวหาต้องทำคำกล่าวหาเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของตนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. และยื่นคำกล่าวหาขึ้นในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือพ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เกินสองปี และคำกล่าวหาต้องมีสาระสำคัญ ๓ ประการ ตามมาตรา ๘๕ ได้แก่ (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้กล่าวหา (๒) ชื่อหรือตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหา และ (๓) ข้อกล่าวหาและพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดตามข้อกล่าวหาพร้อมพยานหลักฐาน หรืออ้างพยานหลักฐาน

กรณีต้องห้าม มิให้ ป.ป.ช. รับพิจารณาคดีประกอบด้วย (๑) เรื่องที่มีข้อกล่าวหาหรือประเด็นที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. วินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดแล้ว และไม่มีพยานหลักฐานใหม่ซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งคดี และ (๒) เรื่องที่ศาลรับฟ้องในประเด็นเดียวกัน และอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล หรือที่ศาลพิพากษา หรือมีคำสั่งเสร็จเด็ดขาดแล้ว

ในบางกรณี คณะกรรมการ ป.ป.ช. ใช้ดุลพินิจในการไม่รับ หรือยกเรื่องกล่าวหาลักษณะดังนี้ (๑) ลักษณะเป็นบัตรสนเท่ห์ ซึ่งไม่ระบุพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะดำเนินการไต่สวนได้ หรือ (๒) เรื่องที่ล่วงเลยมาแล้วเกินห้าปีนับแต่วันเกิดเหตุจนถึงวันที่มีการกล่าวหา และเป็นเรื่องที่ไม่อาจหาพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการไต่สวนต่อไปได้

นอกจากนี้ กฎหมายยังเปิดช่องให้ ป.ป.ช. มีสิทธิไต่สวนในกรณีที่ผู้เสียหายร้องทุกข์หรือมีผู้กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงตามมาตรา ๖๖ ที่กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ กระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้กระทำการดังกล่าว โดยให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวหาเพื่อให้มีการตรวจสอบเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าว หากคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องดังกล่าวมิใช่กรณีกระทำความผิดหรือมีเหตุอันควรสงสัย คณะกรรมการ ป.ป.ช. ย่อมสามารถส่งเรื่องกลับไปยังพนักงานสอบสวน เพื่อดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป

หากคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหาอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อราชการหรือเป็นอุปสรรคขัดขวางการไต่สวน คณะกรรมการ ป.ป.ช. สามารถส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นพักงาน ซึ่งต่อมาผลการไต่สวนข้อเท็จจริงปรากฏว่าข้อกล่าวหาไม่มีมูลให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. แจ้งผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น เพื่อดำเนินการให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวกลับเข้ารับราชการในตำแหน่งเดิม (มาตรา ๕๐)

๕. ขั้นตอนหลังจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. วินิจฉัย

หากคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้ส่วนแล้ว เห็นว่าข้อกล่าวหาใดไม่มีมูล ข้อกล่าวหาอื่นตกไปแต่หากเห็นว่าข้อกล่าวหาใดมีความผิดทางวินัย หรือความผิดทางอาญา ตามมาตรา ๕๒ ถึงมาตรา ๕๘ ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๕.๑ การดำเนินการทางวินัย

กรณีพิจารณาแล้ว เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัยให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงานและเอกสารพร้อมทั้งความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาหรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอน เพื่อพิจารณาโทษทางวินัย ตามฐานความผิดที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติ โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอีก และถือว่ารายงานเอกสารและความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยตามกฎหมาย หรือระเบียบ หรือข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคลของผู้ถูกกล่าวหา

กรณีผู้ถูกกล่าวหาเป็นข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือข้าราชการอัยการ ให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงานและเอกสารพร้อมความเห็นไปยังประธานคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ประธานคณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง หรือประธานคณะกรรมการอัยการเพื่อดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเร็ว โดยให้ถือเอาเอกสารของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นส่วนหนึ่งของสำนวนการสอบสวนด้วย

มีปัญหาว่ามติของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ที่ชี้มูลความผิด ผู้ถูกกล่าวหาจะนำไปฟ้องศาลปกครองเพื่อเพิกถอนได้หรือไม่ ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยไว้ในคำสั่งที่ ๓๒๗/๒๕๔๖ ว่า ไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา เนื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. มิใช่ผู้ออก

คำสั่งทางปกครองต่อผู้ฟ้องคดี แต่เป็นการกระทำตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด เพราะผู้ออกคำสั่งคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕.๒ การดำเนินการทางอาญา

กรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาลงมติว่าผู้ถูกกล่าวหาที่มีความผิดทางอาญา ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ต้องดำเนินการส่งรายงาน เอกสาร รวมทั้งความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินคดีอาญาในศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษา หากผู้ถูกกล่าวหาเป็นอัยการสูงสุด ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. ฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจโดยตรง โดยถือว่ารายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นสำนวนการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาโดยไม่ต้องได้ส่วนมูลฟ้อง

เมื่ออัยการสูงสุดรับรายงานจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. แล้ว หากเห็นว่ารายงานยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดี ให้แจ้งไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อทราบถึงข้อที่ไม่สมบูรณ์ จากนั้นให้ร่วมกันตั้งคณะทำงานเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานให้สมบูรณ์ โดยมีผู้แทนจากแต่ละฝ่าย จำนวนฝ่ายละเท่ากัน แล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อนำตัวผู้ถูกกล่าวหาไปฟ้องคดีต่อศาลที่มีเขตอำนาจ หากคณะทำงานไม่สามารถหาข้อยุติร่วมกันได้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจฟ้องคดีเอง หรือแต่งตั้งทนายความให้ฟ้องคดีแทน

ไม่ว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. พิจารณาลงมติว่าข้อกล่าวหาใดมีความผิดทางวินัยหรือทางอาญา หากปรากฏข้อเท็จจริงในการได้ส่วนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ว่าผู้ถูกกล่าวหาอนุมัติ หรืออนุญาตให้สิทธิประโยชน์ หรือออกเอกสารสิทธิแก่บุคคลใดโดยมิชอบอันเป็นเหตุให้เสียหายแก่ราชการ ให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ส่งรายงานและเอกสารพร้อมความเห็นไปยังผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งหรือ

คำพิพากษาให้ยกเลิกหรือเพิกถอนสิทธิหรือเอกสารสิทธิที่ผู้ถูกกล่าวหาได้อนุมัติหรืออนุญาตนั้นด้วย หากผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องละเลยไม่ดำเนินการ ให้ดำเนินการทางวินัยเช่นเดียวกับกรณีเพิกเฉยต่อรายงานการชี้มูลทางวินัยของคณะกรรมการ ป.ป.ช.

๑๐. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของ ป.ป.ช.

กระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริง นับได้ว่าเป็นต้นธารแห่งกระบวนการยุติธรรมในการปราบปรามการทุจริตเช่นเดียวกับกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากกระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ ก็ย่อมทำให้การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอันเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งตามรัฐธรรมนูญของคณะกรรมการ ป.ป.ช. ประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย อย่างไรก็ตามกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงตามระบบงานของ ป.ป.ช. ยังมีปัญหาอยู่หลายประการ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่ทำให้ภารกิจยังไม่บรรลุผล ได้แก่

๑๐.๑ ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการอันชอบด้วยกฎหมายของการไต่สวน

การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อลงโทษบุคคลโดยปกติย่อมต้องใช้หลักกระบวนการอันชอบด้วยกฎหมาย (due process of law) เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี ดังจะเห็นได้จากการสอบสวนในคดีอาญาปกติ เช่น การเตือน หรือแจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบก่อนให้ปากคำต่อพนักงานสอบสวนรวมทั้งการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่ระบบการไต่สวนข้อเท็จจริงมีความแตกต่างออกไปจากระบบการสอบสวน โดยให้อำนาจคณะกรรมการไต่สวนที่จะใช้ดุลพินิจได้อย่างเต็มที่แทนการให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาเป็นหลัก ทั้งนี้ เพราะมิใช่

ระบบกล่าวหา จึงมิได้มีการบวนการคุ้มครองผู้ต้องหา ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงก่อให้เกิดข้อถกเถียงในทางวิชาการว่า เป็นกระบวนการอันชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

๑๐.๒ ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการไต่สวน

วิธีการไต่สวนข้อเท็จจริงของ ป.ป.ช. ยังผูกติดกับระบบธุรการที่เข้มงวด ทุกอย่างต้องขึ้นอยู่กับส่วนกลาง และคณะกรรมการไต่สวน ไม่ว่าจะเป็นการเรียกหรือเชิญพยานมาให้ถ้อยคำ การไปสอบปากคำพยานนอกสถานที่ การขอเอกสารเพิ่มเติม ซึ่งต้องมีการกลั่นกรองตามลำดับชั้นกว่าจะมีการสั่งการทำให้การไต่สวนเต็มไปด้วยความล่าช้า ซึ่งต่างจากการทำงานของพนักงานสอบสวนในคดีอาญาปกติที่เป็นผู้มีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานได้ด้วยอำนาจของตนเอง แม้ต้องอาศัยผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ตรวจสำนวน ก็เป็นเพียงการเสนอตรวจเบื้องต้น เพื่อช่วยเหลือให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ หากจะต้องรอการสั่งการจากผู้บังคับบัญชาตามขั้นตอนในทางธุรการไม่

๑๐.๓ ปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหา

ในคดีอาญาทั่วไป การจับ การค้น การควบคุมตัว การปล่อยชั่วคราว เป็นกระบวนการที่สำคัญ อันทำให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ แต่การไต่สวนข้อเท็จจริงของ ป.ป.ช. มีได้นำขั้นตอนเหล่านี้มาใช้ โดยเฉพาะมาตรการค้นหาพยานหลักฐาน ซึ่งคณะกรรมการไต่สวนไม่เคยมีการใช้หมายค้นหรือหมายจับ ทำให้ไม่สามารถค้นหาพยานหลักฐานได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งในการไต่สวนก็มักปรากฏว่า แม้มีการชี้มูลความผิดแล้ว แต่ผู้ถูกกล่าวหาหลบหนีไม่สามารถนำตัวมาฟ้องร้องคดีได้

๑๐.๔ ปัญหาเกี่ยวกับการให้กรรมการ ป.ป.ช. ต้องเป็นประธานอนุกรรมการได้สวนทุกเรื่อง

กรณีนี้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บังคับให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการดำเนินการได้สวนแทนได้ โดยอนุกรรมการต้องประกอบด้วย กรรมการ ป.ป.ช. หนึ่งคน และพนักงานเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน ป.ป.ช. โดยจะมีบุคคลอื่นร่วมด้วยหรือไม่ก็ได้ เป็นเหตุให้กรรมการ ป.ป.ช. ต้องเข้าร่วมในการได้สวนข้อเท็จจริงทุกคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีเล็กหรือคดีใหญ่ จึงทำให้การได้สวนเป็นไปด้วยความล่าช้า ทั้งๆ ที่กรรมการ ป.ป.ช. ควรเป็นผู้กำกับดูแลการได้สวน หากใช้ลงมาทำสำนวนเองทุกเรื่องดังที่ปฏิบัติอยู่ไม่ กรรมการ ป.ป.ช. ควรลงมาควบคุมการได้สวน เฉพาะเรื่องที่มีความสำคัญหรือมีความสลับซับซ้อน ยุ่งยาก หรืออยู่ในความสนใจของประชาชน ก็ย่อมจะทำให้กระบวนการได้สวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน